

แบบสำรวจแหล่งศิลปกรรม (ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์) วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตั้ง

๑. ที่ตั้ง

วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตั้ง เลขที่ ๒ ถนนพรหมราช-ถนนสุนทรวิมล ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
พิกัด (UTM หรือ ละจิจูด/ลองจิจูด) ๑๕.๒๒๗๒๖๘, ๑๐๔.๘๖๖๓๙๐

๒. ประเภทแหล่งศิลปกรรมและโบราณสถาน โบราณวัตถุ

ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์

ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์ จำนวน ๒ หลัง จัดเป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ

๓. ประวัติความเป็นมา

๓.๑ ประวัติวัดและสถานที่เก็บรักษาธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์

วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตั้งเป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย มีเนื้อที่ ๙ ไร่ ๔๐ ๓/๑๐ ตารางวา เดิมชื่อวัดใต้เทิง สร้างขึ้นราว พ.ศ. ๒๓๒๒ ปัจจุบันพระราชาธรรมโกศล (ทสฺสนิโย สวัสดิ์ ตามสีวัน) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี (ธ) และอดีตเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี (ธ) เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ ๑๓

อุโบสถวัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตั้งเป็นอาคารที่มีลักษณะศิลปกรรม ๓ แบบ หลังคาเป็นทรงไทย ช่อฟ้า ใบระกาเป็นศิลปะขอมผสมเวียดนาม และส่วนฐานเป็นศิลปะไทยอีสาน ขนาดกว้าง ๙ เมตร ยาว ๒๑ เมตร สร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ ภายในประดิษฐานพระเจ้าใหญ่องค์ตั้ง หรือพระพุทธร้อย สัพพัญญูเมตตรัยสัทโธ และพระบางวัดใต้ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๒ ประวัติธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์

ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตั้ง จำนวน ๒ หลัง ไม่ปรากฏหลักฐานปีที่สร้าง พระราชาธรรมโกศลให้ข้อมูลว่า ธรรมาสน์แบบนี้เรียกว่าตั้งเทศน์ สำหรับพระสงฆ์นั่งสวดปาติโมกข์ และสำหรับนั่งแสดงพระธรรมเทศนา หลังที่ใช้สวดปาติโมกข์เก็บรักษาไว้ในอุโบสถ ส่วนหลังที่ใช้ในการแสดงพระธรรมเทศนาเก็บรักษาไว้ที่ศาลาการเปรียญ หากมีงานบุญก็นำทั้งสองหลังมาใช้ในการเทศน์ ๒ ธรรมาสน์ได้ นอกจากนี้ยังใช้แห่พระพุทธรูปหรือพระสงฆ์ผู้ใหญ่ (พระมหาเถระ พระเถระ ญาณครู ญาณ่าน พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาสิบพรรษาขึ้นไป) ในงานพิธีสำคัญด้วย

๓.๓ รูปแบบทางศิลปกรรม

ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตั้งทั้งสองหลังสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง ประกอบด้วย ส่วนขาลิงห์ ส่วนฐานบัว ส่วนพื้นและผนังพืง ประดับตกแต่งด้วยการพิมพ์ริ้วกระแฉะเป็นลวดลายลายดอกประจายาม ลายเกล็ด ลายแข่งสิงห์ ลายกรวยเชิง ตั้งหลังหนึ่งไม่มีการปั้นหน้าสิงห์ที่ขา ส่วนตั้งที่มีหน้าสิงห์เป็นการปั้นเพิ่มเติม และมีการเพิ่มผ้าทิพย์ทั้งสามด้าน ลงรักปิดทอง ประดับกระจก บางส่วนทาสีชาด

เอกลักษณ์โดดเด่น เป็นธรรมาสันตังชาสิงห์ที่มีรูปแบบเช่นเดียวกับธรรมาสันตังชาสิงห์หลังอื่น ๆ ที่พบในอำเภอเมืองอุบลราชธานี มีผนังด้านหลัง

ธรรมาสันตังชาสิงห์หลังที่ ๑ เก็บรักษาอยู่ในอุโบสถ บริเวณช่องเก็บของด้านหลังฐานชุกชี พระเจ้าใหญ่องค์ต่อ มีขนาดความสูง ๔๑ เซนติเมตร ยาว ๘๑ เซนติเมตร ผนังสูง ๖๐ เซนติเมตร กว้าง ๓๖ เซนติเมตร ความสูงรวมผนัง ๙๔ เซนติเมตร ผนังอาจทำขึ้นใหม่ มีการพินิจคำว่า “วัดใต้” ไว้บนธรรมาสันและผนัง มีสภาพความสมบูรณ์พอใช้ มีร่องรอยเคยถูกปลวกทำลาย ส่วนด้านบนตั้งแตกผุบางส่วน ลวดลายหลุดร่อนไปบ้าง

ธรรมาสันตังชาสิงห์หลังที่ ๒ เก็บรักษาที่กุฏิเจ้าอาวาส ใช้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป มีขนาดความสูง ๔๓ เซนติเมตร ยาว ๘๐ เซนติเมตร ผนังสูง ๖๔ เซนติเมตร กว้าง ๓๓ เซนติเมตร สภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ไม่มีร่องรอยชำรุด

๔. ความสำคัญ

ธรรมาสันตังชาสิงห์เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่สำคัญของวัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ต่อ ยังมีการใช้งานอยู่เป็นประจำสำหรับการสวดพระปาติโมกข์และการแสดงพระธรรมเทศนาในวันพระใหญ่เดือนละ ๒ ครั้ง

๕. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ธรรมาสันตังชาสิงห์) ในปัจจุบัน

ธรรมาสันตังชาสิงห์หลังที่ ๑ เก็บรักษาในอุโบสถ มีสภาพที่ค่อนข้างชำรุด ควรมีการบูรณะ โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่ออนุรักษ์และยืดอายุให้ใช้งานได้ต่อไป ส่วนหลังที่ ๒ มีสภาพดี

๖. ปัญหาที่พบในพื้นที่

การเก็บรักษาธรรมาสันตังชาสิงห์หลังที่ ๑ ไม่ควรตั้งพิงไว้ ควรตั้งวางไว้ในลักษณะปกติ ส่วนธรรมาสันตังชาสิงห์หลังที่ ๒ ได้รับการเก็บรักษาในสภาพดีมาก

๗. เกร็ดเรื่องเล่าเกี่ยวกับวัด/ธรรมาสันตังชาสิงห์

-

๘. ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

ธรรมาสันตังชาสิงห์วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ต่อหลังที่ ๑ ยังใช้งานอยู่เป็นประจำในการสวดพระปาติโมกข์ของพระภิกษุ ส่วนหลังที่ ๒ ใช้ประดิษฐานพระพุทธรูป จึงนับได้ว่าทางคณะสงฆ์เอาใจใส่ สงวนรักษาเป็นมรดกของวัดเป็นอย่างดี การมีพระภิกษุจากวัดในละแวกใกล้เคียงมาร่วมฟังด้วย นับเป็นการสร้างสังฆสามัคคีในระหว่างวัดในพื้นที่

บรรณานุกรม

ปกรณ์ ปุกหุด และณัฐพงศ์ มั่นคง. “วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ,” **วัฒนธรรมศิลปสาร** ๑๕ (มิถุนายน ๒๕๖๒-พฤษภาคม ๒๕๖๓) : ๑๑๑-๑๒๒.

พระราชธรรมโกศล (ทศสุนิโย สวัสดิ์ ตามสีวัน). เจ้าอาวาสวัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ สัมภาษณ์โดย ปกรณ์ ปุกหุด และณัฐพงศ์ มั่นคง. วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ. ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕.